

Column Café Politiek: *Afhaken of Aanhaken?*

Caroline M.A.W. van Doorn

Het zou toch raar zijn als Marco van Basten gaat zeggen: 'Als wij het WK winnen dan hoop ik dat Duitsland tweede wordt!' En dat Jürgen Klinsmann dan zegt: 'Ja, und wenn Deutschland Fußball-Weltmeister 2006 wird, wäre es doch schön wenn die Niederlande an zweiter Stelle folgen könnten!'

Nou, zo ging het bij de VVD wel! Tijdens de strijd tussen Rita Verdonk en Mark Rutte, deden de twee elkaar de wederzijdse toezegging dat wanneer de één zou winnen deze de ander graag als zijn of haar nummer 2 zou zien.¹ Na een wekenlange 'Rutte-versus-Verdonk-strijd', want de derde kandidaat Jelleke Veenendaal werd door het publiek nauwelijks serieus genomen, waarin ze hun verschilpunten en prioriteiten aan de leden duidelijk moesten maken, moet de nummer 2, Rita Verdonk, zich nu conformeren aan de lijn van Mark Rutte. Naast deze wederzijdse toezegging tijdens de campagne, deed Rutte er nog een schepje bovenop, door na zijn overwinning te zeggen dat hij zelfs nauw met Verdonk wil samenwerken naar de verkiezingen van 2007. Waarom deden zowel Rutte als Verdonk de belofte aan elkaar om, na verkozen te zijn tot lijsttrekker, de ander op nummer 2 te zetten? In deze column zal ik de zotheid van deze toezegging onder de loep nemen. Ik doe dit door een tweetal scenario's uiteen te zetten waar Verdonk uit kan kiezen.

In aanloop naar de verkiezingen kunnen er met de huidige 'nummer-1-en-2-constructie' twee scenario's worden geschetst. Het eerste is het 'Verdonk-Afhaakscenario', het tweede is het 'Verdonk-Aanhaakscenario'.

In het Afhaakscenario zal Verdonk zich niet conformeren aan de lijn van Rutte. Verdonk heeft tijdens de lijsttrekkersverkiezing andere prioriteiten gesteld waardoor het 'overnemen' van de prioriteitenlijst van Rutte wat ongeloofwaardig wordt. Indien dit tot ertoe leidt dat Verdonk afhaakt van de lijn van Rutte kan dit nadelige gevolgen hebben voor de verkiezingsuitslag van mei 2007. Met nadruk zeg ik kán. De afgelopen weken hebben onomstotelijk bewezen dat media-aandacht goed is voor het zetelaantal in de peilingen. Peilingen die overigens ook door de werkelijkheid werden achterhaald toen bleek dat niet Verdonk, zoals werd voorspeld, maar Rutte als winnaar uit de stembus kwam.

Dit neemt niet weg dat Verdonk op vele stemmen binnen en buiten de partij kon en kan rekenen. Een factor die met de Tweede Kamerverkiezingen niet uit het oog verloren mag worden. Dus een conflict binnen de partij over de koers kan er nog wel eens toe leiden dat Verdonk veel voorkeursstemmen volgend jaar bij de verkiezingen gaat wegtrekken.

¹ Noot: het is overigens NIET aan de lijsttrekker om de invulling van de tweede plek op de kandidatenlijst te bepalen. Het Hoofdbestuur van de partij stelt de kandidatenlijst vast. Vervolgens wordt de definitieve lijst middels een ledenraadpleging vastgesteld.

Mocht dit zo zijn, dan zullen de machtsverhoudingen binnen de VVD enorm gaan schuiven. Want dan sleept Verdonk alsnog haar felbegeerde 1^e prijs in de wacht.

En stel dat de VVD de grootste wordt, waarbij Rita de meeste voorkeursstemmen krijgt.....wat dan?

Gebruikelijk is dat de lijsttrekker na een succesvol verloop van de verkiezingen ook de rol van fractievoorzitter gaat vervullen, aangezien het politieke geluid uit de Tweede Kamer komt en niet uit het kabinet. Edoch een andere mogelijkheid is dat de lijsttrekker na coalitieonderhandelingen door zijn of haar partij naar voren wordt geschoven voor de functie van MP of vice-premier in het nieuw te vormen kabinet. Dan kan het nog wel eens 'Verdonk goes for MP' worden....! Kortom, een scenario dat Mark Rutte niet zal wensen!

In het Aanhaakscenario zal Verdonk zich compleet achter de lijn van Rutte scharen, waarbij ze haar eigen inhoudelijke lijnen en prioriteiten, die ze sterk heeft verdedigd tijdens haar campagnestrijd, opzij zal zetten. Verdonk heeft met een verschil van iets meer dan 5% van Rutte verloren, oftewel haar aanhang binnen de partij is groot. Zij heeft een andere koers dan Rutte en daarom zal hij snel moeten laten zien met welke speerpunten hij de VVD de grootste partij van Nederland wil maken. De nieuwe lijsttrekker zal Verdonk hierbij strategisch slim moeten inzetten, door haar een hoofdrol te geven in debatten als het gaat om haar expertise: Vreemdelingenzaken en Integratie. Ze zal de rol van stimulator moeten vervullen en daarvoor moet ze dan ook de ruimte krijgen. Geen onbepert vrije rol maar wel de ruimte op rechts! Samen zullen ze de cupidopijlen moeten richten op de potentiële VVD-kiezer die ook vatbaar is voor de lokroep van het CDA en de PvdA. Daar zit de winst voor de VVD! En laat de lijn zijn dat de VVD ditmaal uitgaan van de eigen kracht en niet de zwakheid van een ander benadrukken!

Het zou dus van voortschrijdend inzicht getuigen indien Verdonk voor het Aanhaakscenario kiest en dat ze samen met Rutte de eenheid in de partij bewaart. Het gevaar van een zich eventueel voordoend Afhaakscenario had voorkomen kunnen worden, als de wederzijdse toezegging voor de nummer twee plek niet was gedaan. Maar gedane zaken nemen geen keer. Laat het een leermoment zijn voor toekomstige kandidaat-lijsttrekkers

Laat D66 een voorbeeld nemen aan deze lijsttrekkersverkiezing van de VVD en elkaar géén belofte doen over wie op de tweede plek op de lijst komt.

Ik hoop dan ook dat noch Alexander Pechtold noch Lousewies van der Laan gaan lopen leuren met de 2e plek! Tijdens de bekendmaking van D66-fractievoorzitter Lousewies van der Laan dat zij zich kandideerde voor het partijleiderschap van D66, sloot ze af met de woorden: 'En als uw lijsttrekker ga ik niet voor behoud, maar voor winst!'

Ik had gehoopt dat ze daar aan toe zou voegen: '.....en Alexander komt niet op de tweede plek!'

Caroline M.A.W. van Doorn, Juni 2006

Caroline is naast columniste bestuurskundige en werkzaam als adviseur bij KPMG Public Sector